

Solidarnost je dio liberalizma

Što je Strauss-Kahn govorio o otvorenosti tržišta i ulozi države te kako se u to uklopila naša "liberalna ekonomska politika"

Piše Katarina Ott
ravnateljica Instituta za javne financije

Zeljeli mi to ili ne, otvoreno tržište i liberalna ekonomska politika jedini je put kojim jedna mala zemlja može popraviti svoju konkurentnost i uklopiti se u globalno gospodarstvo. No i otvoreno tržište i liberalna ekonomska politika zahtijevaju suosjećanje, povjerenje, temeljne društvene vrijednosti i vladavinu prava, a to znači i ulogu države u stvaranju tih uvjeta.

Zadaća je stručnjaka da definiraju smjerove u kojima bi se država trebala razvijati, vlada treba omogućiti uvjete za razvoj, a stručnjaci i vlada zajedno sve to trebaju ponuditi građanima kako bi se postigao konsenzus neophodan za podršku tom razvoju. U protivnom hrvatsko će gospodarstvo, pa i društvo, i dalje zaostajati u razvoju.

Dominik Strauss-Kahn, direktor Međunarodnog monetarnog fonda nedavno je održao govor na Sveučilištu George Washington u Washingtonu, pod nazivom *Globalni izazovi, globalna rješenja*.¹

Hina je plasirala kratku i neprecizno prevedenu vijest o tom govoru koju su hrvatski mediji bez provjeravanja prenijeli, a onda su se pojavile brojne, još nesuvislije in-

terpretacije onih kojima je odgovarala verzija Hine prema kojoj su teorije otvorenog tržišta i liberalne ekonomije zastarjele.

Pobornici državne intervencije u gospodarstvu Hrvatske koji su se krenuli pozivati na Strauss-Kahnove riječi pritom su zanemarili činjenicu da hrvatsko tržište nikad nije ni bilo otvoreno, a liberalna se ekonomija u Hrvatskoj nikad nije ni provodila.

Ovdje nisu zaživjele ni mantre toliko omraženog Washingtonskog konsenzusa koje je Strauss-Kahn sažeo u sljedećem: *Jednostavna pravila monetarne i fiskalne politike jamčit će stabilnost. Deregulacija i privatizacija potaknut će rast i napredak. Financijska tržišta će usmjeravati sredstva u najproduktivnija područja i sama se uspješno kontrolirati. Rastući val globalizacije pokrenut će sve brodove.*

Tržište u glavnoj ulozi

Što je Strauss-Kahn stvarno rekao o makroekonomskoj stabilnosti, otvorenosti tržišta, ulozi države i o kapitalizmu?

Makroekonomska stabilnost, koja je i glavni mandat MMF-a, neprestano se spominje u govoru. Zadatak je izgraditi temelje stabilnosti koji će izdržati test vremena i svima omogućiti da se okoriste idućom fazom globalizacije. Potrebni su novi pristupi ekonomskim politikama, socijalnoj koheziji, suradnji i multilateralizmu.

Uloga države. Klatno će se zaljuljati - bar malo - od tržišta prema državi i od relativno jednostavnih prema relativno složenijim mjerama monetarne, fiskalne, financijske i regulatorne politike. No, tržište mora ostati u glavnoj ulozi, a nevidljiva ruka ne smije postati nevidljiva pesnica.

Otvorenost tržišta. Globalna je ekonomija jednostavno toliko međusobno povezana, pa ne može dopustiti da prevladaju uski nacionalni interesi. Globalni interesi moraju biti na prvome mjestu, što je, naposljetku, i u nacionalnom interesu. Države se ne smiju koristiti valutnim ili trgovinskim ograničenjima kako bi ostvarile vlastite kratkoročne interese. Ne želimo okrenuti leđa otvorenosti tržišta.

Kapitalizam. Strauss-Kahn navodi J. M. Keynesa koji je još 1933. niz svojih kritika kapitalizma završio rečenicom: "No kad se pitamo čime bismo ga (kapitalizam) mogli zamijeniti, potpuno smo zatečeni."

I kad preispituje dosadašnje ekonomske teorije Strauss-Kahn ustraje na makroekonomskoj stabilnosti i otvo-

¹ <http://www.imf.org/external/np/speeches/2011/040411.htm>

renosti tržišta, upozoravajući na opasnosti pretjerane državne intervencije. I tu zapravo nema ničeg novog.

Uloga države nakon krize

Stvari su jasne još od Adama Smitha, najvećeg zagovornika nevidljive ruke tržišta. Smith je pred više od dvjesto godina vjerovao u javna dobra i obrazlagao kako je obveza države graditi ceste i mostove, ali i osigurati sve ostale stvari neophodne za zdrav društveni poredak u kojemu će tržište moći prirodno funkcionirati.

Smith je itekako bio svjestan sklonosti proizvođača da se udružuju kako bi kontrolirali cijene i eliminirali konkurenciju, što vodi monopolu; da *laissez-faire* ekonomija istinski prepuštena sama sebi postaje zavjera proizvođača protiv potrošača, prodavača protiv kupaca, te da država to mora sprečavati.

Kako se tržište kreće ka stanju monopola zadatak je filozofa da definira, a države da omogući uspostavu slobodnog tržišta. Nevidljiva ruka pritom zahtijeva "društveno suosjećanje", a suosjećanje za Smitha znači da svatko mora paziti na svoje ponašanje.

Istina, u ovom trenutku postoji više razloga zbog kojih se može očekivati trend povećane uloge države u gospodarstvu. Vlade su diljem svijeta pod pritiskom zahtjeva za smanjivanje nezaposlenosti i poticanje rasta; one koje su to mogle i/ili morale uložile su, i još uvijek ulažu, ogromna sredstva u spas banaka i fiskalnu stimulaciju, a sve je prisutnije i uvjerenje kako se uspjeh BRIC zemalja temelji na državnoj intervenciji, premda su razlozi njihova uspjeha upravo obrnuti. Upravo zbog toga Strauss-Kahn upozorava na opasnost od željezne pesnice.

Kakvo je hrvatsko tržište

Gdje se mi tu nalazimo? Kako bismo odgovorili na Strauss-Kahnovo pitanje *U kakvoj vrsti svijeta želite živjeti?*

Zaista, ne bismo trebali željeti živjeti u zatvorenom društvu i zatvorenom tržištu u kojemu zbog nedostatka suosjećanja, povjerenja, temeljnih društvenih vrijednosti i vladavine prava, takvo tržište vodi svojevrsnom držav-

nom kapitalizmu, korupciji i makroekonomskoj nestabilnosti.

Monopol privatnog sektora može biti jednako poguban kao i monopol države. No najpogubniji je monopol nedefiniranog sektora, odnosno sprege države i privatnika koja se razvija na zatvorenom tržištu koje onemogućuje ulazak konkurenata.

Možemo li u takvom slučaju uopće i govoriti o postojanju tržišta?

Prespore i neuspjele privatizacije, brojni udjeli države u gospodarstvu, visoka javna potrošnja, rigidno tržište rada i pretjerana državna regulacija koji onemogućuju razvoj poduzetništva, četiri puta veći udio državnih potpora u hrvatskom BDP-u od prosjeka EU - sve to najbolje pokazuje stupanj ostvarene liberalne ekonomske politike u Hrvatskoj. ■

Gradec plasman

Financiranje po vašoj mjeri.

OTKUP POTRAŽIVANJA - FACTORING

ESKONT MJENICA

ZAJMOVI ZA PODUZETNIKE

UPRAVLJANJE POTRAŽIVANJIMA

Gradec plasman d.o.o.
info-poduzetnici@gradec-plasman.hr
www.gradec-plasman.hr